

повинна сприяти повноцінному відродженню релігійних вартостей, не стараючись жодним чином використати духовні скарби, накопичені впродовж віків для тимчасових, шкурних інтересів осіб чи угруповань. Особи, які виконують владні функції, повинні сумлінно і чесно, відповідно до державного правопорядку, виконувати свої завдання в народі. А Церкви повинні дбати, щоб їхні члени - кожен зокрема у своїй конфесії і всі разом у гармонії з іншими громадянами - діяли для загального блага. Тільки у такій атмосфері, в якій обидва партнери – Церква і держава – співпрацюють для загального блага – духовного і матеріального – можна знайти тривалі, справедливі й щирі відносини, – не кажу про рай на землі, але справді можна знайти, в найкращому розумінні того слова, європейську розв'язку (*risu.org.ua*).

Людмила ВЛАДИЧЕНКО

ЗАКОНОДАВЧІ ТА ЗАКОНОТВОРЧІ ІНІЦІАТИВИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН У 2010 РОЦІ

На сьогодні в Україні питання забезпечення свободи совісті та віросповідання мають високий рівень актуальності та привертають особливу увагу міжнародної спільноти. Експертами фіксується досить високий рівень релігійної свободи в Україні, але одночасно і наголошується про певні проблемні моменти законодавчого характеру в зазначеній сфері²¹⁰. У зв'язку із цим державними органами влади здійснюються комплексні заходи, зокрема і в законодавчій сфері, які направлені як на забезпечення свободи совісті та віросповідання, так і на вирішення актуальних питань державно-конфесійних відносин. 2010 рік у даному контексті не став винятком.

На початку 2010 року в політичному житті держави відбулися певні ротації, а саме: у лютому пройшли Президентські вибори, створено нову парламентську коаліцію, відповідно – сформовано новий склад уряду, а також проведено кон'юктурні зміни у виконавчій вертикалі влади. Зазначимо, що першопочатково в новосформованому складі Кабінету Міністрів України було передбачено посаду віце-прем'єр-міністра України з гуманітарних питань²¹¹, до компетенції якого, зокрема, було віднесено вирішення питань, що стосуються міжконфесійних і міжнаціональних відносин. Але вже в липні відбувається перерозподіл функцій керівництва КМУ, у зв'язку з чим посаду віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань було ліквідовано²¹². Відповідно, координацію питань міжконфесійних і

210 Права людини в Україні – 2008. Доповіді правозахисних організацій. / За ред. Є.Захарова, В.Яворського. / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – Харків, 2009. – 304 с.; Резолюція 1466 (2005) ПАРЄ "Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною" від 5 жовтня 2005 року // <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1173801291>

211 Постанова Верховної Ради України «Про формування складу Кабінету Міністрів України» від 11 березня 2010 року №1968-VI.

212 Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про визначення питань, що належать до компетенції Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністрів та Міністра

міжнаціональних відносин передано із незрозумілих мотивацій до компетенції віце-прем'єр-міністра України з питань Євро-2012²¹³.

Також в липні, згідно з урядовим рішенням, було змінено керівника Державного комітету України у справах національностей та релігій. Нагадаємо, що Держкомнацрелігій є центральним органом виконавчої влади, основним завданням якого є участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері релігії, відносин із релігійними організаціями.

Відтак розглянемо діяльності вищих органів виконавчої (Кабінету Міністрів України, Державного комітету України у справах національностей та релігій, окремих міністерств) та законодавчої (Верховної Ради України) влади, а також нормативно-правові акти, видані Президентом України у сфері державно-конфесійних відносин у 2010 р.

Зокрема, КМУ були прийняті наступні нормативно-правові акти: постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії, послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води та послуги з централізованого водопостачання та водовідведення» від 24 лютого 2010 р. № 182²¹⁴; постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення зміни до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р. № 316» від 16 червня 2010 р. №440²¹⁵; розпорядження Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2008 р. №610» від 12 жовтня 2010 р. №1958²¹⁶; постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 р. N 953» № 802 від 02.09.2010 р.²¹⁷

Таким чином, у лютому урядовою постановою № 182 передбачено зменшення тарифів на комунальні послуги для релігійних організацій до рівня тарифів для населення. Одночасно вказаним нормативно-правовим актом й внесено зміни до постанови КМУ «Про затвердження Порядку формування тарифів на виробництво, транспортування, постачання теплової енергії та послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води» від 10 липня 2006 р. № 955 та «Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з централізованого водопостачання та водовідведення» від 12 липня 2006 р. № 959.

Зауважимо, що згідно внесених змін, які передбачені постановою Кабінету Міністрів України №440, прийнятою у червні, релігійні спільноти потрапили до переліку тих юридичних організацій, для яких при оренді державного та

Кабінету Міністрів України» від 17 березня 2010 р. N 456-p // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=456-2010-%F0>

213 Постанова КМУ «Про визначення питань, що належать до компетенції Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністрів та Міністра Кабінету Міністрів України» від 19 липня 2010 року №1502

214 Постанова Кабміну щодо зменшення тарифів на комунальні послуги для релігійних організацій до рівня, як для населення // http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=569%3A1&catid=40%3AПа&Itemid=67&lang=uk

215 http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP100440.html

216 <http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/cardnpd>

217 N 802, 02.09.2010, Постанова, Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 р. N 953, Кабінет Міністрів України // <http://news.yurist-online.com/laws/25930/>

комунального майна з липня 2010 року застосовуються ставки у розмірі 80% установленого обсягу для орендарів. Тут необхідно зазначити, що даним рішенням КМУ вдвічі збільшив плату за оренду майна реорганізаціям. Наприклад, у постанові КМУ від 25 березня 2009 р. № 316 (в яку внесено зміни) вищезазначена ставка становила 45%.

Інше, прийняте у жовтні 2010 року розпорядження Кабінету Міністрів України №1858 спрямоване на зняття обмежень щодо вилучення лісових ділянок, необхідних для будівництва і обслуговування культових будівель та їх подальшу передачу релігійним організаціям згідно із законодавством України. Таким чином, даним Урядовим актом було поновлене право релігійних організацій (монастирських комплексів) на отримання в користування земельних лісових ділянок. Зауважимо, що з квітня 2008 р. реалізація зазначеного права була обмежена згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2008 р. № 610 «Деякі питання розпорядження земельними лісовими ділянками». Інформацію, стосовно вищезазначеної постанови КМУ № 802, прийнятої у вересні 2010 року, дивись нижче.

В контексті вдосконалення законодавчої бази у сфері державно-конфесійних відносин у 2010 р. стало затвердження в лютому Указу Президента України «Про затвердження Річної національної програми на 2010 рік з підготовки України до набуття членства в Організації Північноатлантичного договору»²¹⁸. У вищезгаданому Указі представлено орієнтовний текст соціально-економічної програми розвитку України в 2010 році. В даному тексті серед пріоритетних завдань пунктом 1.1.1.4 «Захист прав національних меншин» визначено розроблення законопроекту про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (нова редакція).

Другим пунктом вищезазначеного Указу Президента на Кабінет Міністрів України (як суб'єкта законодавчої ініціативи) покладено підготовку проекту ЗУ «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» та його внесення до Верховної Ради України. Відповідний Закон Верховна Рада України прийняла у травні 2010 року²¹⁹.

Звертаючись безпосередньо до тексту Закону, зазначимо, що реалізація заходів в контексті утвердження свободи совісті та віросповідання покладено на Держкомнацрелігій, а саме: повернення релігійним організаціям колишніх культових споруд та іншого церковного майна шляхом активізації роботи Комісії з питань забезпечення прав релігійних організацій (передбачено розроблення Положення про Комісію); розроблення проекту Закону України «Про Концепцію розвитку державно-конфесійних відносин в Україні» з метою гармонізації державно-конфесійних відносин.

Таким чином, можна констатувати, що в прийнятому Законі в контексті вдосконалення законодавства в сфері державно-конфесійних відносин в 2010 р.

218 Указ Президента України «Про затвердження Річної національної програми на 2010 рік з підготовки України до набуття членства в Організації Північноатлантичного договору» № 92/2010 від 03.02.2010 р. // http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U092_10.html

219 Закон України «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» від 20 травня 2010 року за №2278-VI // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=2&nreg=2278-17>

акцент зроблено на підготовці проекту Закону України «Про Концепцію розвитку державно-конфесійних відносин в Україні».

Нагадаємо, що за дорученням КМУ, що видане в липні 2009 року, на Держкомнацрелігій покладено завдання здійснити підготовку законопроекту Концепції державно-конфесійних відносин в Україні та подати його в установленому порядку на розгляд Уряду в березні 2010 року. Зазначимо, що під час здійснення Держкомнацрелігій погоджувальних процедур законопроекту (визначеного Регламентом КМУ) із зацікавленими міністерствами та відомствами, не було досягнуто остаточного рішення щодо його погодження. Зокрема, окремими міністерствами було висловлено позицію стосовно недоречності ухвалення Концепції розвитку державно-конфесійних відносин в Україні окремим Законом.

Водночас, згідно доручення Президента України від 30 квітня 2010 р., на Держкомнацрелігій знову було покладено завдання розробити та подати в грудні 2010 року на розгляд КМУ нову редакцію Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» та проект Закону України «Про повернення культових будівель релігійним організаціям».

Зазначимо, що питання актуальності вдосконалення законодавчої бази у сфері державно-конфесійних відносин обговорювалася на засіданні Експертної ради з питань свободи совісті при Державному комітеті України у справах національностей та релігій (яке відбулося у березні 2010 р.). Також були обговорені питання, присвячені трьом вищезазначеним законопроектам: Концепції державно-конфесійних відносин в Україні, новій редакції Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» та законопроекту «Про повернення культових будівель релігійним організаціям».

Стосовно виконання наступного завдання (яке сформульоване Законом України «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік») щодо розроблення Положення про Комісію з питань забезпечення реалізації прав релігійних організацій, відзначимо, що у вересні поточного року Кабінетом Міністрів України Постановою «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 р. N 953»²²⁰ додано зміни до Положення Комісії з метою забезпечення дієвої та оперативної роботи останньої. Як зазначалося вище, розроблення змін до положення Комісії здійснено Держкомнацрелігій.

Прийняті у 2010 р. зміни до вказаного положення консультативно-дорадчого органу стосуються питань оптимізації складу та механізму його діяльності, а саме: можливості проведення засідань Комісії заступником у разі відсутності голови Комісії у разі надання відповідного доручення останнім; спрощення процедури підписання протокольного рішення Комісії, згідно якої пропозиції та рекомендації вважаються схваленими, якщо за них проголосувала більшість присутніх на засіданні членів Комісії. Зміни у складі Комісії, перш за все, передбачають входження до її складу представників тих міністерств і відомств України, які безпосередньо задіяні у вирішенні питань, що виносяться на її засідання.

За час свого існування Комісія провела два засідання (у 2009 р.), на яких, власне, обговорювалися шляхи вирішення актуальних питань релігійного комплексу.

220 Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2008 р. N 953» № 802 від 02.09.2010 р. // <http://news.yurist-online.com/laws/25930/>

Впродовж 2010 року Комісія не проводила засідань, що пов'язано, по-перше, із тими кон'юктурними змінами в уряді, про які наголошувалося вище; по-друге, із проведенням нормоузгоджувальної роботи стосовно внесення змін до її Положення.

Наступним нормативно-правовим актом 2010 року, що стосується регулювання сфери державно-конфесійних відносин, є Указ Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 9 грудня 2010 р. Згідно цього Указу «з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення чисельності управлінського апарату та витрат на його утримання, підвищення ефективності державного управління»²²¹ Державний комітет України у справах національностей та релігій потрапив у список вищих органів виконавчої влади, які ліквідовано. Зазначимо, що державний орган у справах релігій доволі часто змінював свій статус та підпорядкованість (наприклад, з 1991 р. до сьогодні він шість раз зазнав реорганізації чи ліквідації).

Відтак, згідно вищезазначеного Указу Президента, функції Держкомнацрелігій щодо реалізації державної політики у сфері релігії передано до компетенції реорганізованого Міністерства культури України.

Отже, адміністративна реформа, окрім внесення відповідних коректив до актів законодавства, що випливають безпосередньо із вказаного Указу Президента, також передбачає внесення змін у нормативно-правові акти, які забезпечують втілення державної політики у тій чи іншій сфері (в даному контексті державно-конфесійних відносин).

Відзначимо, що в 2010 році продовжували діяльність громадські дорадчі органи по співпраці з релігійними організаціями, які діють при міністерствах та вищих органах виконавчої влади. Зокрема, результатом діяльності Громадської ради при Міністерстві освіти і науки України з питань співпраці з Церквами та релігійними організаціями стало рішення Міністерства освіти науки і України стосовно рекомендації щодо використання у загальноосвітніх навчальних закладах навчальної програми з курсу «Основи християнської етики» для 1-4 та 7-11 класів. В результаті чого в липні 2010 року Міносвіти присвоїло відповідний гриф навчальній програмі. Таким чином, в загальноосвітніх школах в усіх класах на факультативній основі за згодою батьків може вивчатися зазначений предмет. Наступним рішенням у системі релігійної освіти є рішення Вищої атестаційної комісії від 15 травня 2010 р. №273, згідно якого до переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук, внесено богослов'я.

Зазначимо, що в 2010 році Радою у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України підготовлено проект Концепції душпастирської опіки в Збройних Силах України. Передбачається, що розроблена Концепція буде прийнята окремим законодавчим актом.

Слід також зазначити, що в 2010 році відбувалася співпраця вищих державних органів із релігійними організаціями по вдосконаленню пенітенціарної сфери. Так, у січні 2010 року набуло чинності розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції соціальної адаптації осіб, які

221 Указ Президента України Віктора Януковича №1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» // <http://www.president.gov.ua/documents/12584.html>

відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк, до 2015 року» від 01.07.2009 р. № 740²²². Згідно п. 1 та 12 зазначеного урядового розпорядження, Міністерство праці та соціальної політики спільно із громадськими, релігійними та благодійними організаціями розробляє законопроект щодо внесення змін до Закону України "Про соціальну адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк". Цей законопроект спрямовано на удосконалення соціального супроводу та соціального патронажу зазначених осіб.

В контексті формування пенітенціарної політики держави в січні 2010 року Верховною Радою України прийнято ЗУ «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України відносно забезпечення прав засуджених осіб в установах виконання покарань». Згідно вищезазначеного Закону, внесено доповнення до ст. 7 та 128 Кримінально-виконавчого кодексу України, за яким наразі діють норми, що забороняють дискримінацію засуджених «за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань», та заборону виявлення адміністрації колоній до певної релігійної конфесії. Також зазначимо, що за новою редакцією статті 25 «об'єднання громадян, релігійні та благодійні організації, окремі особи в порядку, встановленому цим Кодексом і законами України, можуть надавати допомогу органам та установам виконання покарань у виправленні засуджених і проведенні соціально-виховної роботи». Зауважимо, що зазначений закон набрав чинності у лютому 2010 року.

Розглянемо також законодавчу діяльність (у сфері державно-конфесійних відносин) Верховної Ради України як центрального органу законодавчої влади. Нагадаємо, що в поточному році завершувала роботу п'ята сесія та працювали шоста і сьома сесії Верховної Ради України VI скликання, до порядку денного яких було внесено законопроекти, що стосуються державно-конфесійних відносин та діяльності релігійних організацій (зазначимо, що до внесеного переліку потрапили законопроекти, які було зареєстровано у ВРУ з 2008 по 2010 рр.).

Отже, до розгляду в 2010 р. в Парламент було внесено двадцять один проект нормативно-правових актів, які безпосередньо або частково стосуються різних аспектів діяльності релігійних організацій. Дані законопроекти можна класифікувати наступним чином: а) ті, які сприяють гармонізації державно-конфесійних відносин і спрямовані на вирішення нагальних питань у сфері діяльності релігійних організацій; б) ті, які обмежують діяльність релігійних організацій та утвердження свободи совісті; в) ті, які присвячені іншим галузям суспільного життя, але окремі їх положення направлені на розв'язання актуальних питань діяльності релігійних організацій.

Серед проектів нормативно-правових актів, які винесено на розгляд ВРУ в 2010 році до **першої групи**, можна віднести: Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо мораторію на приватизацію майна культового призначення)» (реєстр. №3347 від 10.11.2008 р.; внесено Народним депутатом України Бондар О.Б.); Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо заснування релігійними організаціями навчальних закладів)» (реєстр.

222 Розпорядження Кабміну "План заходів з реалізації Концепції соціальної адаптації осіб, які відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк, до 2015 року" // http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=369%3A1&catid=40%3Apa&Itemid=67&lang=uk

№2729 від 09.07.2008 р.; внесено групою Народних депутатів України Стретовичем В.М., Бондар О.Б., Малишевим В.С., Марущенком В.С.); Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (щодо соціального захисту студентів і викладачів духовних навчальних закладів) (реєстр. №6123 від 01.03.2010 р.; внесено Народним депутатом України Марущенком В.С.); Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України (щодо дотримання таємниці сповіді)» (реєстр. №5335 від 10.11.2009 р.; внесено Народним депутатом України Марущенком В.С.); Проект Закону України «Про внесення зміни до статті 5 Закону України "Про податок на додану вартість" (щодо звільнення від ПДВ операцій із ввезення у митному режимі імпорту Біблій релігійними організаціями)» (реєстр. №5026 від 27.07.2009 р.; внесено Кабінетом Міністрів України); Проект Закону України «Про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо права релігійних організацій на безоплатне постійне користування земельною ділянкою)» (реєстр. №3290 від 10.10.2008 р.; внесено Народним депутатом України Унгуряном П.Я.); **Проект Закону** «Про внесення змін до Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» (щодо повернення культового майна релігійним організаціям)» (реєстр. №7299 від 27.10.2010 р.; внесено Народним депутатом України Фельдманом О.Б.); «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за поругу над могилою або знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини з мотивів національної, расової чи релігійної ненависті або ворожнечі» (реєстр. №4076 від 18.02.2009 р.; внесено Народним депутатом України Новиковим О.В.).

Відповідно, **до другої**: «Про внесення змін до Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації" (щодо запобігання діяльності релігійних культів деструктивного типу та тоталітарних сект)» (реєстр. №2419 від 21.04.2008 р.; внесено Народним депутатом України Москалем Г.Г.); «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про свободу совісті та релігійних організацій» (щодо релігійних сект)» (реєстр. №6493 від 07.06.2010; внесено Народним депутатом України Бірюковим Л.В.); «Про перелік пам'яток культурної спадщини, які не підлягають приватизації» (щодо вилучення із переліку деяких пам'яток у м. Одесі та Одеській області)» (реєстр. №3453-1 від 15.12.2008 р.; внесено Клімовим Л.М.).

До третьої: «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо забезпечення прав засуджених осіб в установах виконання покарань» (реєстр. №2151-д від 15.05.2009 р., внесено групою народних депутатів України Швецем В.Д., Сівковичем В.Л., Стретовичем В.М., Бевзом В.А., Грицак В.М., Прокопчуком Ю.В., Савченком І.В.); «Про порядок організації і проведення мирних заходів (друге читання)» (реєстр. №2450 від 06.05.2008 р., внесено Кабінетом Міністрів України); проект постанови «Про збереження комплексу Києво-Печерської Лаври та подальший розвиток Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника» (реєстр. №5135 від 16.09.2009 р., внесено групою народних депутатів України Яворівським В.О., Деревляним В.Т., Кердзьором Я.М., Косівим М.В., Федорчуком Я.П.); проект Закону про внесення змін до переліку пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації, затвердженого Законом України «Про Перелік пам'яток культурної спадщини, які не підлягають приватизації» (реєстр. №3453 від 09.12.2008 р.; внесено Народним депутатом України Шемчуком В.В.); «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони культурної спадщини» (реєстр. №3190 від 18.09.2008 р.; внесено

Кабінетом Міністрів України); проект «Декларації про гідність, свободу і права людини» (реєстр. №7055 від 27.08.2010 р., внесено Народним депутатом України Колесніченком В.В.); «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» (реєстр. № 6305 від 14.04.2010 р.; внесено Кабінетом Міністрів України); «Про державний бюджет України на 2010 рік» (реєстр. № 6000 від 23.04.2010 р.; внесено Кабінетом Міністрів України); проект Податкового кодексу України (реєстр. №2755-VI від 02.12.2010 р.; внесено Кабінетом Міністрів України) зауважимо те, що даний нормативно-правовий акт можна також віднести і до перших двох груп, оскільки деякі його статті направлені на сприяння діяльності релігійних організацій, а деякі на її обмеження²²³; «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо оподаткування під час будівництва Кафедрального собору у м. Києві)» (реєстр. №7441 від 09.12.2010 р., внесено групою Народних депутатів України Єдним О.Й., Зубцем М.В.).

Висвітливо проходження у 2010 р. внесених до Верховної Ради України вищезазначених нормативно-правових актів. Із перелічених двадцяти одного акту:

- *шість законопроектів розглянуто і прийнято* – «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо забезпечення прав засуджених осіб в установах виконання покарань» (розгляд вказаного нормативно-правового акту здійснено вище); «Про внесення змін до переліку пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації, затвердженого Законом України «Про Перелік пам'яток культурної спадщини, які не підлягають приватизації» (у Закон внесено уточнення, а саме доповнено перелік пам'яток культурної спадщини, які не підлягають приватизації у АР Крим та Закарпатській області); «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони культурної спадщини» (даний закон передбачає посилення адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення вимог у сфері охорони культурної спадщини), «Про Державну програму економічного і соціального розвитку України на 2010 рік» (розгляд даного Закону надано вище); «Про державний бюджет України на 2010 рік» (статтею 72 Закону збережена, як і в минулому році, спрощена процедура оренди майна релігійними організаціями, згідно якої на релігійні організації не розповсюджується вимога отримання в оренду майна на конкурсній основі); Податковий кодекс України (у Кодексі збережено за релігійними організаціями статус неприбуткової установи (п.157.11 ст.157), визначено випадки сплати релігійними організаціями податку на прибуток, зазначено пільги, якими користуються реорганізації, а саме: звільнення від ПДВ операцій з постачання релігійними організаціями культових послуг та предметів культового призначення (підпункт 197.1.9, пункт 197.4 статті 197), звільнення від сплати податку на землю (пункту 282.1.5), також в Кодексі враховано право фізичної особи на відмову від податкового (ідентифікаційного) номеру (п. 63.6 с.63 та п. 70.1 ст.70) та інші;
- *три законопроекти очікують розгляд на засіданнях* – «Про порядок організації і проведення мирних заходів (очікується друге читання)»; «Про

²²³ Детальніше див.: Податковий кодекс України: на що очікувати віруючим і релігійним організаціям? (оновлено) // http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=751%3A1&catid=53%3Akons&Itemid=76&lang=uk

- внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України (щодо дотримання таємниці сповіді)» (згідно висновку Головного науково-експертного управління, у першому читанні законопроект може бути прийнятий за основу); «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (щодо запобігання діяльності релігійних культів деструктивного типу та тоталітарних сект)» (профільним Комітетом з питань культури і духовності вручено подання про відхилення);
- *п'ять знаходяться в опрацюванні в профільних комітетах* – «Про внесення змін до деяких законів України (щодо мораторію на приватизацію майна культового призначення)» (опрацьовується у Комітеті з питань економічної політики); Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про Національний архівний фонд та архівні установи" (щодо повернення культового майна релігійним організаціям) (опрацьовується у Комітеті з питань культури і духовності); Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (щодо соціального захисту студентів і викладачів духовних навчальних закладів)» (опрацьовується у Комітеті з питань культури і духовності); проект «Декларації про гідність, свободу і права людини» (опрацьовується у Комітеті з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин), «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо оподаткування під час будівництва Кафедрального собору у м. Києві)» (опрацьовується у Комітеті з питань податкової та митної політики);
 - *один законопроект заслухано та знято з розгляду* – проект постанови «Про збереження комплексу Києво-Печерської Лаври та подальший розвиток Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника» (відхилено пропозицію передачі комплексу Києво-Печерської Лаври з комунальної (Київської міської ради) до державної власності (Міністерства культури і туризму України));
 - *наступні п'ять законопроекти відхилено та знято з розгляду* – «Про внесення змін до деяких законів України (щодо заснування релігійними організаціями навчальних закладів)» (рекомендація про відхилення профільного Комітету з питань науки і освіти); «Про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо права релігійних організацій на безоплатне постійне користування земельною ділянкою)» (порушене питання врегульовано у прийнятому у 2009 р. ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права релігійних організацій на постійне користування земельною ділянкою»); «Про внесення зміни до статті 5 Закону України "Про податок на додану вартість" (щодо звільнення від ПДВ операцій із ввезення у митному режимі імпорту Біблій релігійними організаціями)» (порушене питання врегульовано підпунктом 197.1.9 та пунктом 197.4 статті 197 Податкового кодексу України); «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за наругу над могилою або знищення, руйнування або пошкодження пам'яток-об'єктів культурної спадщини з мотивів національної, расової чи релігійної ненависті або ворожнечі» (згідно висновку, прийняття законопроекту є недоцільним, оскільки реалізація запропонованих у

проекті норм, не даючи очевидного поліпшення змісту закону, ускладнить застосування чинних норм кримінального права); Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про перелік пам'яток культурної спадщини, які не підлягають приватизації» (щодо вилучення із переліку деяких пам'яток у м.Одесі та Одеській області)»;

- *один законопроект відкликано та знято з реєстрації* – «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про свободу совісті та релігійних організацій» (щодо релігійних сект) (відкликано автором).

Із вищенаведеного можемо побачити, що у 2010 році вищими органами влади здійснювалися законодавчі та законотворчі ініціативи в сфері державно-конфесійних відносин. Зокрема, законотворча та законодавча діяльність проводилася Кабінетом Міністрів України, Державним комітетом України у справах національностей та релігій, консультативно-дорадчими органами при окремих міністерствах, а також Верховною радою України. Безпосередньо Урядом було ухвалено три постанови і одне розпорядження (стосовно зменшення тарифів на комунальні послуги, оренди комунального майна, отримання монастирськими комплексами в користування земельних лісових ділянок, зміни до положення Комісії з питань забезпечення прав релігійних організацій), які в основному (окрім одного, що стосується оренди комунального майна) були спрямовані на вирішення актуальних питань діяльності релігійних організацій. Державний комітет України у справах національностей та релігій здійснював роботу над трьома законопроектами (Концепцією державно-конфесійних відносин в Україні, новою редакцією Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» та законопроекту «Про повернення культових будівель релігійним організаціям»), які спрямовані на вдосконалення законодавчої бази у сфері державно-конфесійних відносин та свободи совісті і приведення її у відповідність із міжнародними зобов'язаннями України. Держкомнацрелігій підготовлено також зміни до двох урядових проектів (щодо отримання монастирськими комплексами в користування земельні лісові ділянки та зміни до положення Комісії з питань забезпечення прав релігійних організацій).

До розгляду Верховної Ради України в 2010 році було внесено двадцять один законопроект, які можна поділити на три групи: а) ті, які сприяють гармонізації державно-конфесійних відносин і спрямовані на вирішення нагальних питань у сфері діяльності релігійних організацій (вісім); б) ті, які обмежують діяльність релігійних організацій та утвердження свободи совісті (три); в) ті, які присвячені іншим галузям суспільного життя, але окремі їх положення направлені на розв'язання актуальних питань діяльності релігійних організацій (десять). Зрештою Верховна Рада ухвалила шість законопроектів з третьої групи. Вісім законопроектів знаходяться на розгляді в парламенті. Решта проектів відхилено і знято з розгляду (один з них спрямовано на вирішення нагальних питань у сфері діяльності релігійних організацій).